

Het onzichtbare Plaats Delict

Waar beïnvloeding het wapen is

Het onzichtbare Plaats Delict

Waar beïnvloeding het wapen is

Quinten Joell

Schrijver: Quinten Joell

ISBN: 9789465541990

© Quinten Joell

Juli 2026

Ze was stagiaire. Hij had haar eerder die ochtend zoekend zien rondlopen op de parkeerplaats, een map tegen haar borst geklemd, alsof ze zich eraan vasthield. Hij had haar aangesproken, meegenomen naar binnen, naar de gang waar HR zat. Voor de afronding van haar hbo-opleiding psychodynamica moest ze mensen coachen met een hulpvraag en daar een verslag van maken voor haar school. Het bedrijf vond haar stage met coaching een goed idee — preventief, noemden ze het. Problemen vóór zijn. Ze startte deze week, een beetje onwennig. Toen ze later tegenover hem zat, herkende ze hem niet meer.

De kamer rook naar koffie die te lang warm was gehouden. Bitter, bijna verbrand. Buiten schoof een tram voorbij, het gewone geluid van een stad die geen oorlog kende. Hij had geen hulpvraag, maar ze had zijn personeelsdossier doorgenomen en daar zelf een hulpvraag bij bedacht.

Ze sloeg haar map open. Haar glimlach was voorzichtig, professioneel. 'U bent in Libanon geweest,' zei ze.

'Ja.'

'Tijdens de vredesmissie.'

Rob Mandemaker knikte. Zijn blik bleef hangen bij een barst in de muur, alsof daar iets bewoog wat zij niet kon zien. 'In 1979.'

'Wilt u me vertellen hoe dat was?'

De stilte die volgde was groter dan de kamer.

'Hoe het was,' herhaalde hij zacht. 'Warm? Stoffig? Gevaarlijk?'

'Wat u heeft meegemaakt,' zei ze. 'Wat het met u deed. Wat is dat precies, een vredesmissie, een soort oorlog?'

Hij ademde langzaam uit.

'U stelt andere vragen dan de meesten,' zei hij. 'Een vredesmissie is een inzet van militairen na het vechten van een oorlog.'

Een soort postconflictsituatie, waarbij je vrede gaat opbouwen. Maar dat wil niet zeggen dat er niet gevochten wordt.'

'Een situatie na de oorlog?'

'Ja. Normaal willen mensen alleen weten of het spannend was. Of ik geschoten heb. Of ik dode mensen heb gezien. U vraagt dat niet.'

'Dat is mijn vak,' zei ze rustig. 'Ik ben geen journalist. Ik wil weten wat er in uw hoofd gebeurde.'

Hij keek haar even aan. 'Wanneer soldaten op vredesmissie worden uitgezonden, raakt dat niet alleen henzelf, maar sijpelt het psychologische effect langzaam de samenleving in. Ze vertrekken als burgers in uniform en keren terug als mensen die werelden hebben gezien waarin leven en dood dagelijkse realiteit zijn, terwijl thuis het bestaan is blijven draaien om werk, verkeer en kleine zorgen. Die kloof creëert vervreemding: gezinnen begrijpen hun stilte niet, collega's overschatten hun veerkracht en de maatschappij plakt snel labels als "getraumatiseerd" of "held" zonder ruimte voor nuance. Zo ontstaat een collectief ongemak rondom terugkerende militairen — bewondering vermengd met afstand — waardoor ervaringen moeilijk gedeeld worden en innerlijke veranderingen onzichtbaar blijven. Op lange termijn leert een samenleving daardoor slecht omgaan met morele complexiteit, rouw en ontwrichting: we willen vrede, maar hebben weinig taal voor wat die vrede kost. Dat maakt teruggekeerde soldaten niet alleen dragers van herinneringen, maar ook spiegels van onze eigen onwil om onder ogen te zien dat veiligheid altijd een psychologische prijs heeft.'

De stagiaire keek hem met grote ogen aan. Hele grote ogen. Haar mond wijd open. Dit was te moeilijk voor haar. Rob had een antwoord gegeven dat al heel lang in hem sluimerde. Als mensen hem vragen stelden over zijn missie, wilde hij alles vertellen, maar de vragen kwamen telkens weer terug op

hetzelfde punt. De mensen die hem vragen stelden wilden niets horen over de missie zelf. Over de kameraadschap, hoe ze samen lachten, hoe ze samen eten maakten en muziek maakten, hoe trots ze waren om deze moeilijke klus voor de samenleving te doen. Hij had een antwoord gegeven dat niet paste bij het niveau van haar beginnende coachopleiding.

Ergens buiten klonk lawaai. Ruzie op het parkeerterrein. Buiten lawaai. Binnen stilte. Haar mond en lippen bewogen, maar ze kon niets zeggen. Rob zag het en diep van binnen had hij medelijden met het meisje, maar hij vond haar dapper omdat ze vastberaden en met energie een opleiding volgde waar ze in geloofde. Hij bedacht een antwoord te geven op haar niveau, iets dat beter bij haar stage paste. Om haar gerust te stellen en haar terug te brengen naar waar ze zich comfortabel voelde. In haar lesstof en schema's om een coachgesprek te voeren.

'U kent dat moment vlak voor onweer? Dat de lucht stil wordt. Te stil. Alsof alles inhoudt wat er straks loskomt.'

Ze knikte.

'Zo voelde elke dag.'

Zijn handen lagen op zijn knieën. Stil, maar gespannen.

'Ze noemden het een vredesmissie,' zei hij. 'Maar vrede zag ik zelden. Ik zag mannen zonder benen. Kinderen zonder ouders. Huizen die ineens geen huizen meer waren.'
'Was u bang?' vroeg ze zacht.

Hij glimlachte schuin. 'Bang was luxe. Daar had je geen tijd voor. Bang word je pas als je weer thuis bent.'

'Hoe bedoelt u?'

'Daar leef je. Hier moet je weer voelen.'

Buiten rinkelde de tram.

'Toen ik terugkwam,' zei hij, 'vroegen mensen of het spannend was geweest. Alsof het een reis was. Alsof je foto's kon laten zien.'

'En u?'

‘Ik was ouder geworden in zes maanden dan zij in dertig jaar.’

Er viel een nieuwe stilte.

‘U was zeventien,’ zei ze voorzichtig. ‘Dat is ongelooflijk jong.’

‘Achtien net,’ verbeterde hij.

‘Ik kan het moeilijk geloven,’ zei ze, ‘en dan met zo’n verantwoordelijkheid.’

‘De wereld was toen heel anders,’ zei hij. ‘De wereld was kleiner toen. Niet eenvoudiger — maar overzichtelijker. Mijn Nederland rook naar benzine, nat asfalt en shag. Naar school fietste ik langs rijtjeshuizen met open gordijnen waar het avondeten al op tafel stond. Aardappels, vlees, groente. De tv stond aan, één van de drie zenders. We spraken over kernwapens op het Malieveld, over werkloosheid, over krakersrellen in Amsterdam. Soms over Zuid-Afrika. Zelden over onszelf. Ik voelde dat er spanning in de lucht hing — Koude Oorlog, Russen, Amerikanen — maar het was ver weg. Als een donderwolk aan de horizon. Mijn echte wereld bestond uit school, voetbal, brommers sleutelen en voorzichtig verliefd worden. Problemen waren tastbaar. Als je vader zijn baan verloor, merkte je dat thuis. Als er ruzie was, hoorde je het door de muur. Als iemand verdriet had, zag je het in zijn ogen. Ik had geen woorden voor angst over de toekomst. Ik leefde vooruit. Ik wilde weg. Reizen. Iets betekenen. Sterk zijn. ’s Avonds las ik kranten, luisterde naar radio’s met ruis en dacht dat volwassen worden betekende: verantwoordelijkheid nemen. De wereld voelde hard — maar echt.’

‘Wat hield u overeind daar?’

Hij dacht even na. ‘Dromen,’ zei hij uiteindelijk. ‘Over later. Over iets opbouwen. Over betekenis.’ Zijn stem werd zachter. ‘Ik ging niet voor avontuur. Ik ging omdat iemand moest gaan. Omdat vrijheid en veiligheid niet vanzelf bestaan.’

Ze keek hem aan. ‘En u bent daar trots op.’

‘Ja,’ zei hij zonder aarzeling. ‘Nog steeds. Als ik nu zeventien was, zou Nederland geen beton meer zijn maar lawaai. Geen stilte meer om in te schuilen. Alleen maar stemmen. Schermen die schreeuwen. Beelden die branden. Meninge die je in stukken trekken. Oorlog elke dag in je ogen. Klimaat dat sterft terwijl volwassenen vergaderen. Huizen die je nooit kunt betalen. Een toekomst die al verkocht is. Je mag alles voelen — maar niemand vangt je op. Je wordt geacht sterk te zijn, slim te zijn, gelukkig te zijn, succesvol te zijn, woke te zijn, maar vooral: niet lastig. Depressie is nu normaal. Burn-out op je twintigste ook. Vroeger sloegen we elkaar soms op straat. Nu slaan jongeren zichzelf van binnen kapot. En iedereen noemt het “druk”.’ Hij leunde iets achterover. ‘De wereld was kleiner toen,’ zei hij. ‘Niet eenvoudiger. Maar overzichtelijker.’

Ze luisterde zwijgend.

‘Ik droom nog steeds,’ zei hij uiteindelijk. ‘Niet van heldendaden. Van verbinding. Rust. Samen.’ Hij keek haar aan. ‘Maar soms vraag ik me af of jonge mensen daar nog ruimte voor hebben.’

‘Waarom?’

‘Omdat angst zoveel plek inneemt.’

Buiten reed de tram verder.

‘Ik ben trots op wat ik heb gedaan,’ zei hij. ‘Ik draag de herinneringen en ben er trots op.’ Hij slikte. ‘Maar ik draag ook mijn dromen nog.’

Een korte stilte.

‘Alleen weet ik niet of deze generatie nog durft te dromen.’

Hij keek weg. In een flits stond hij weer in Artis met zijn dochter Fleur. Lang geleden. De lucht was warm, zoet van suikerspin en nat gras. Bij de leeuwenkooi hing die scherpe geur van ijzer — een geur die hij herkende van bloed, al zei hij daar niets over. Zijn dochter lachte, trok aan zijn hand, wees op de schildpadden verderop. Of ze er thuis ook eentje mocht

hebben. Haar ogen vol verwondering, alsof de wereld nog veilig was.

En tegelijk zag hij een ander beeld over dat moment heen schuiven. De patrouilles in Libanon. De schildpadden die ze daar voortdurend tegenkwamen, langzaam over het stoffige pad. Uit verveling hadden ze er met een lik verf hun postnummer op geschilderd — op het schild, met een vinger. Een onschuldige competitie tussen VN-posten: wie de meeste gemerkte schildpadden zag terugkeren. Hij had erom gelachen toen. Nu voelde het anders. Maar hij zei niets. Het was zijn herinnering.

Een stem trok hem terug. Zijn dochter stond nog steeds voor hem, smekend om een schildpad. Hij keek naar dat gezicht vol vertrouwen en wist dat hij haar alles wilde besparen wat hij zelf had gezien. Hij leefde in geuren, in beelden, in het nieuws, in stiltes. Hij wachtte geduldig op momenten waarop één prikkel genoeg was om alles weer open te trekken. Maar dat mocht niet. Hij moest zwijgen. Want als hij sprak, kregen mensen er een naam voor. Dan werd het een etiket. Dan was hij 'aangedaan'. Niemand zag het stille dragen. 'Doe maar gewoon weer normaal,' hoorde hij dan. En hij deed het.

Maar onzichtbare wonden zijn de zwaarste. En die gaan niet over heldenverhalen, maar over angst, doffe emoties, vervlakking en overlevingsinstinct. Jongens vertrekken met idealen en komen terug als oude mannen in jonge lichamen. Hij was trots op zijn prestatie, maar werd thuis in een moreel grijze zone geduwd, alleen gelaten in de verwerking. Te vroeg volwassen en daarmee nergens meer passend.

Het geweld dat hij zag breekt niet alleen lichamen — het breekt een levensverhaal in tweeën: vóór en na de missie. Stilte was voor hem een overlevingsmechanisme geworden. Want praten helpt niet — niemand begrijpt het. En de enige reactie die je terugkrijgt is dat je PTSS moet hebben, of anders zit je

nog in de wachtkamer. Nee, hij had geen trauma. Andere mensen maakten dat er steeds van. Hou op. Niemand die gewoon zegt: "Tjee, je hebt het zwaar gehad, maar je hebt het wel gedaan en ik ben trots op je. Dank." Dan was het goed geweest. 'Ik begrijp dat u een stage moet lopen voor het hbo-diploma, daar wil ik best aan meewerken, maar ik heb geen hulpvraag,' zei hij. 'En ik verbaas me eigenlijk dat u in mijn dossier zelf heeft gezocht naar mijn achtergrond. Militaire dienstplicht is meer dan veertig jaar geleden. Het is afgerond, klaar.'

'Ik was heel erg benieuwd wat dat met u heeft gedaan en daarom wilde ik erover spreken,' zei ze met een kinderlijke onschuld, en realiseerde zich meteen dat je daar een dossier helemaal niet voor mag doorlezen.

'Het heeft me heel rijk gemaakt en ondanks alles had ik het niet willen missen. Maar ik wil het hierbij laten.'

'Ik wil u heel erg bedanken voor ons gesprek,' zei ze.

'Heb ik je een beetje kunnen helpen bij het behalen van je diploma?' zei hij.

'Jazeker. En ik ben erg onder de indruk van uw verhaal. Dank.'

Rob stond op en schoof de stoel aan. Hij lachte. Hij was misschien niet perfect, misschien soms afwezig geweest, maar hij zag gevaar. En wat het hem gedaan had? Hij had zijn kinderen behoed voor gevaar. Een eigen schild gebouwd om grenzen te beschermen en om hun empathie niet te laten misbruiken.

Rob is de oude soldaat. Hij begrijpt bescherming.

Rob Mandemaker woonde in Amsterdam. In de Lutmastraat, al bijna zijn hele leven lang. In de jaren negentig lag de straat erbij als een rustige ader van de stad, ver weg van het rumoer van het centrum maar onmiskenbaar Amsterdams. Brede trottoirs met rijen jonge bomen die 's zomers een zacht bladerdak vormden, fietsen achteloos tegen gevels gezet, en een straat die vooral leefde in het tempo van bewoners — niet van voorbijgangers.

De huizen waren gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School en de latere jaren dertig-architectuur: robuuste bakstenen gevels in warme rood- en bruintinten, hoge ramen met houten kozijnen, erkers die iets naar voren staken alsof ze nieuwsgierig de straat in keken. Sommige portieken waren versierd met subtiele natuurstenen details, andere eenvoudig en functioneel, maar allemaal straalden ze degelijkheid uit. Oorspronkelijk waren deze woningen bedoeld voor de groeiende middenklasse van het begin van de twintigste eeuw: ambtenaren, leraren, kleine ondernemers, tramconducteurs, gezinnen die net genoeg verdienden om de stad in te trekken maar rust zochten buiten de drukte. In de jaren negentig woonden er jonge stellen, oudere buurtbewoners die er al decennia leefden, gezinnen met kinderen die op het trottoir stoepkrijtfiguren tekenden. De sfeer in de buurt was gemoedelijk en bijna dorps. Mensen groetten elkaar bij de bakker op de hoek, maakten een praatje bij het uitlaten van de hond, hielden hun ramen open op warme avonden zodat je flarden muziek, bestekgeluid en gesprekken door elkaar heen hoorde zweven.

Het weer leek hier altijd zachter dan elders in de stad. In de lente hing de geur van natte aarde en bloesem tussen de bomen. Zomers werd het asfalt warm en glansde het licht in de ramen tot laat in de avond. In de herfst kleurden de bladeren goud en rood langs de stoep, en in de winter lag er soms een

dunne stilte over de straat, alleen doorbroken door het zachte rammelen van een fiets over de tegels.

De Lutmastraat voelde als een plek waar de tijd even langzamer liep. Geen haast. Geen schreeuwende stad. Alleen het rustige ritme van wonen, leven en thuiskomen. Voor Rob was het altijd een veilige plek geweest — met burens die elkaar kenden, portieken waar men op elkaar lette, een kleine gemeenschap onder de stenen boog van de entree.

Tot die avond.

Het was ergens aan het einde van de zomer. De regen had de straat veranderd in een glanzende ader van asfalt die het licht van de lantaarns terugkaatste als een nerveuze hartslag. Water liep in dunne stroompjes langs de stoepranden, verzamelde zich bij putdeksels en spatte uiteen onder de banden van een enkele voorbijrijdende auto. Achter de zware velours gordijnen leefde de straat verder, gedempt en intiem, alsof ieder huishouden zijn eigen verhaal fluisterde.

Achter een van die ramen stond de buurman en keek uit over het natte trottoir. De regen maakte alles wazig, maar hij herkende de vaste contouren: de boom bij de hoek waar altijd iemand zijn hond uitliet, de fietsenrekken waar het metaal glom als natte huid, de overkant waar de portieken donker in zichzelf leken te verdwijnen. Het was onrustig in de portiek. De hele maand al. Hij wilde er iets van zeggen, maar deed het niet. Langzaam irriteerde het hem. Altijd, net als hij naar bed wilde, en het hield lang aan. Tot hij niet meer kon slapen. Hij voelde die bekende spanning weer in zijn schouders, het onrustige gevoel dat hem de laatste weken niet meer losliet.

Uit het huis van Rob klonk opnieuw rumoer. Geen harde woorden dit keer, maar een gedempt gestommel, alsof meubels werden verschoven of iemand driftig door de gang liep. Het was dat ongrijpbare geluid dat hem het meest irriteerde — net hard genoeg om te weten dat het er was, te zacht om er iets van te begrijpen. Hij had er genoeg van. Het voortdurend luisteren,

het wachten tot het weer uit de hand liep. Zijn vrouw probeerde hem nog te kalmeren, zei dat ruzies erbij hoorden, dat het stadsleven nu eenmaal lawaai met zich meebracht, maar de buurman voelde dat het meer was dan gewone burenruzies. Er hing iets dreigends in de lucht, iets wat steeds dichtert tegen geweld aanschuurde zonder het echt te worden — alsof het huis naast hen een long was die zich telkens verder vulde met woede.

Zijn tuin grensde aan de tuin van Rob. In de zomer spraken ze over het hek naar elkaar, maakten grapjes; het waren losse gesprekken over niets. Hoewel ze al bijna twintig jaar naast elkaar woonden, kenden ze elkaar nauwelijks. Korte gesprekken, behalve die ene keer dat Rob op een zondagmiddag een barbecuefeestje organiseerde voor zijn jarige dochter Fleur, en dat de buurman aanstoot nam aan het geluid van de gillende meisjes en de geur van het garende vlees.

‘Doe even rustig aan,’ had Rob gezegd, ‘het is een kinderverjaardag en over een uurtje is het klaar.’

De buurman had gezegd dat hij het niet wilde, die herrie. Toen had Rob gezegd dat hij pech had en dat het feest gewoon doorging. Hij bood hem nog een stukje vlees aan, maar de buurman wilde het niet.

Vanaf dat moment was de relatie bekoeld. En de buurman mopperde waar hij maar kon over Rob. Hij had geen grip op hem en was jaloers op diens levenslustige en ruimhartige houding.

De buurman keek opnieuw naar buiten. In de verte reed een auto langzaam de straat in, de koplampen vechtend tegen de regen. Even dacht hij dat hij een oude zwarte Golf zag die hij de laatste tijd vaker had opgemerkt, altijd op onlogische momenten, altijd net te lang stilstaand. Maar hij kon het niet goed zien door het water op het raam. Het geluid naast hen zwol

weer aan. Een stem — hoog, breekbaar — gevolgd door een lagere, scherpe toon die hij niet kon verstaan. Zijn maag trok samen. Hij voelde de oude discussie in zijn hoofd opkomen: zich ermee bemoeien of niet. De politie bellen. Wachten. Het ging altijd weer over, toch?

Toen werd het plotseling stil. Geen stemmen meer. Geen gestommel. Alleen de regen. Die stilte voelde niet geruststellend. Ze voelde verkeerd. De man leunde iets dichtër naar het raam, alsof hij door pure concentratie kon zien wat er achter die muren gebeurde. Zijn ademhaling ging sneller. Hij hoorde iemand in de woonkamer de televisie harder zetten, een poging om de spanning weg te duwen.

En toen gebeurde het.

Een felle flits, alsof iemand vlak voor zijn ogen een magnesiumlamp ontstak, gevolgd door een oorverdovende knal die door de straat scheurde. De ramen rinkelden in hun spionningen, een dreun sloeg door zijn borstkas heen en wierp hem bijna achteruit. De lucht leek even zelf te ontploffen. Een drukgolf rolde door de Lutmastraat. Glas spatte uiteen. Autoalarmen gilden. Een wolk van rook en stof blies uit de portiek van het huis naast hen en vermengde zich met de regen tot een grijze nevel.

Hij schreeuwde iets naar zijn vrouw — wat wist hij niet eens — en rende de gang in. Vanuit de portiek klonk gehuil. Rauwe, paniekerige kreten. Kinderen, maar ook volwassenen in paniek. Hij rukte zijn voordeur open. De straat was chaos geworden. Buren stroomden naar buiten in pyjama's, jassen half dichtgeknoopt. Glas lag als ijs over de stoep verspreid. De gevel van het huis naast hen was zwartgeblakerd rond de portiek, de deur scheef in haar scharnieren. Rook kringelde nog uit de hal. Op de grond lagen verkoolde vuurwerkresten, natgeregend en gescheurd. Geen ongeluk. Geen gaslek. Dit was gedaan.

‘Bel 112!’ ‘Er is een explosie!’ Er werd van alles door elkaar geroepen. Chaos.

De stilte na de klap was oorverdovend. De buurman trilde. Rob Mandemaker kwam door het grote, wijd open gat naar buiten. Zijn ogen keken naar de portiek, de ravage, waar zijn huis in puin was geslagen. Volkomen verbaasd, lamgeslagen van onbegrip. Zonder woorden.

Voor de buurman veranderde er iets. Alles viel ineens op zijn plaats — de ruzies, de dreiging, de auto’s die kwamen en gingen, de spanning die maar bleef groeien. Zijn schrik maakte plaats voor woede. Het gedrag van Rob was niet in orde, en hij — niet alleen hij, de hele buurt — werd daar slachtoffer van. Dit was geen burengedoe. Dit was intimidatie. Dit was een afrekening. Er was iets aan de hand met Rob.

Hij pakte zijn telefoon. Terwijl hij het alarmnummer intoetste, keek hij nog één keer naar het zwarte gat van de kapotte voordeur naast hem en de schade aan zijn kant. Regen stroomde langs de verkoolde muren alsof de straat probeerde te wissen wat hier was gebeurd. Maar sommige dingen laten zich niet wegspoelen.

‘112, wat is uw noodgeval?’

Zijn stem trilde.

‘Er is een explosie geweest in de Lutmastraat. Er zijn kinderen binnen. Het is ernstig. Stuur alstublieft hulp.’

Toen de politie-eenheden de Lutmastraat inreden, was het meteen duidelijk. Rook hing laag boven het portiek alsof de straat zelf ademloos was blijven hangen na de klap. Glas lag als ijs over de stoep verspreid. Een voordeur hing scheef in het kozijn, zwartgeblakerd rond de randen. Een autoalarm gierde ergens verderop, onafgebroken, hysterisch. Op verschillende plekken parkeerden de politiemensen hun auto's. Er werd kort onderling gecommuniceerd, met woorden en wijzende handgebaren, en druk over de portofoon gesproken. De regen maakte de straten spiegelglad toen de meerdere politieauto's met zwaailicht en sirene aanreden. Water spatte in waaiers op onder de banden, lantaarnlicht brak in flitsen op het asfalt. Agenten handelden snel in hun coördinatie, omdat een melding van een explosie altijd onvoorspelbaar was. Het portiek lag open als een gewonde mond.

Waar normaal een stevige houten voordeur met messing brievenbus zat, gaapte nu een zwartgeblakerd gat in de gevel. De deur hing scheef in haar scharnieren, het bovenste scharnier half uit de muur gerukt, het hout gespleten als oud bot. Splinters lagen verspreid over de stoep, vermengd met natte stukjes karton en verkoolde resten van zwaar vuurwerk. De regen had het zwart al doen uitlopen; donkere strepen trokken als tranen langs de bakstenen omlaag.

De stenen boog boven het portiek — ooit statig en zorgvuldig gemetseld — was rondom de entree geblakerd. Roet had zich vastgezet in de voegen, als een permanente schaduw. Het glas van het bovenlicht was naar binnen geslagen; scherpe scherven lagen op de marmeren tegels van de hal, waar ze in het blauwe zwaailicht van een politieauto flonkerden als ijs. Binnen hing een prikkelende geur van buskruit en verbrand hout, vermengd met natte jassenlucht en stof. De kleine hal was

verwoest. De kapstok was van de muur gerukt. Een spiegel ernaast was eveneens losgekomen en lag gebarsten op de vloer. Post en kranten lagen verspreid over de grond — supermarktfolders opengebarsten, doormidden gescheurd door de drukgolf.

Langs de wanden waren kleine putjes zichtbaar waar brokstukken tegen het pleisterwerk waren geslagen. Het plafond was grijzig aangeslagen, alsof de klap de lucht zelf had geschroeid. Een deurbel hing half uit de muur, draden bloot en trillend in de regenwind die naar binnen waaide. Op de stoep voor het portiek lag een dunne laag glas die knarste onder de zolen van de eerste agent die dichterbij kwam. Het geheel had iets onnatuurlijks — alsof de straat decor was geworden van een boodschap die niet gemist mocht worden. Dit was geen willekeurige ontploffing.

De politie schaalde onmiddellijk op. Binnen enkele minuten werden meerdere eenheden ter plaatse gestuurd en specialistische teams gealarmeerd. De eerste prioriteit was de veiligheid van de bewoners. Buurtgenoten werden zo snel mogelijk uit hun woningen gehaald en op veilige afstand gebracht. Tegelijkertijd werd onderzocht of er sprake kon zijn van een tweede explosief. De eerste agenten die arriveerden, konden geen direct gevaar waarnemen, maar het definitieve oordeel werd overgelaten aan het team Explosieven Verkenners, dat kort daarna arriveerde. Na een grondige controle verklaarden zij de plaats delict — zoals het portiek inmiddels werd aangeduid — veilig. Pas daarna konden andere politiemensen hun werkzaamheden beginnen: het afzetten van het gebied, het veiligstellen van sporen en het wachten op de komst van de recherche.

De straat was inmiddels gevuld met onrustige bewoners. Amsterdammers laten zich niet zomaar wegsturen, zeker niet als het hun eigen huis betreft. Buren waren in pyjama's en

haastig aangetrokken jassen naar buiten gestormd. Sommigen huilden, anderen staarden sprakeloos naar de zwartgeblakerde entree. Agenten riepen herhaaldelijk: 'Terug! Iedereen achter de lijn!' Instinctief werd een perimeter gevormd achter het rood-witte lint met het woord POLITIE erop. Toch bleek het buitengewoon moeilijk om de geëmotioneerde bewoners op afstand te houden.

'Maar ik woon daar! Dat is mijn huis!' riep een vrouw wanhopig.

De lucht was doordrongen van een scherpe geur van verbrand karton, buskruit en nat asfalt. Voor de beschadigde voordeur lagen verkoolde hulzen van zwaar vuurwerk — cobra's. Het was geen gaslek, geen ongeluk. Dit was doelbewust geplaatst.

Even verderop kwam de buurman van Rob trillend uit een aangrenzend portiek naar voren. Zijn telefoon gleed uit zijn hand en kletterde op de stoep. 'Ik... ik hoorde eerst ruzie,' stamelde hij. 'En toen ging de muziek keihard aan. En daarna ineens... BAM.'

De agenten luisterden aandachtig, noteerden zijn verklaring en keken ondertussen voortdurend om zich heen. De regen viel nog steeds onophoudelijk. Wat was er gebeurd? Die vraag ging door veel hoofden. Tussen alle gesprekken van de bewoners door, met alle uitleg en verklaringen over de aanslag, was het duidelijk dat er iets aan de hand moest zijn. Niemands voordeur wordt zomaar op zondagavond uitgeblazen. De buurtbewoners zochten naar een reden, en die moest te vinden zijn in het gedrag van Rob.

De politie startte met een grootschalig buurtonderzoek en ieder die op straat stond werd bevraagd. Was er iemand weggerend? Had iemand auto's gezien? Motoren gehoord? Er kwam geen bruikbare informatie. 'Ik weet het niet... alles ging zo snel.'

Binnen in de woning was de schade groot. De hal lag vol brokstukken van de deur. De muren waren beschadigd, stukken pleisterwerk lagen op de vloer. Glas van de binnendeuren was naar achteren geslagen door de drukgolf. Niemand was gewond. Wel chaos. Meubels waren verschoven alsof een onzichtbare vuist door het huis was gegaan. Rob en zijn vrouw waren buitengewoon aangeslagen. Op geen enkele vraag van de politie konden ze antwoord geven.

De forensische opsporing kwam ter plaatse. Ze vonden precies wat de eerste politieagenten al vermoedden: zware illegale knallers, professioneel geplaatst bij de deur — bedoeld om maximaal effect te hebben zonder het huis in brand te zetten. Een boodschap. Geen roof. Geen toeval. Intimidatie.

En nog voor de buurman het hardop zei, hing de eerste aanname al in de lucht: dit moest met Robs verleden te maken hebben. Oude vijanden misschien. Een afrekening uit een ander leven. Terwijl de regen de roetsporen langzaam van de gevel spoelde en de politie begon met afschalen, begon het verhaal zich vast te zetten — het verkeerde verhaal. En precies dat was de bedoeling.

De explosie in de Lutmastraat was het onderwerp in de briefing van de recherche op het bureau Van Leijenberglaan. Maandagochtend, acht uur, naast wat zaken die waren blijven liggen uit het weekend. Een kleine ruzie met een vechtpartij, twee inbraken en een vermissing van een fiets. De recherche chef meldde het team de eerste bevindingen van de explosie en het onderzoek dat de nachtdienst had gedaan, en zette toen opdrachten uit. Een koppel zou met de veiliggestelde explosiesporen naar het forensisch laboratorium gaan, twee koppels kregen de opdracht om samen met geüniformeerde collega's de wijk in te gaan voor een extra buurtonderzoek, en een koppel bereidde zich voor op de komst van Rob en de aangifte.

Een technisch analist begon met het maken van een tijdlijn van de gebeurtenissen en nam daarin ook de verklaringen van de mensen op over wat ze hadden gezien. Het eerste inzicht leverde niets op. Ook geen eerste mogelijke aanleiding. Rob had 's nachts aangegeven geen vijanden te hebben en met niemand ruzie te hebben. Maar een aanslag als deze kon niet zomaar gebeuren. Daar moest iets achter zitten.

Max van Leeuwen was de leider van het team. Hij was de recherche chef en had genoeg meegemaakt om verhalen op waarde te schatten en te zien of mensen logen of soms een halve waarheid vertelden. Dat droeg de chef ook uit naar zijn team: kritisch zijn op de verklaringen die mensen aan de rechercheurs aflegden. Als iemand de echte waarheid vertelde, had je dat snel door. Dan zit er emotie in de woorden. Echte emotie, geen gespeelde emotie. Maar als mensen om iets heen draaiden, dan waren het vaak halve waarheden. En een halve waarheid, zei de chef, is een hele leugen.

De analist van het team kwam met informatie die de koppels misschien konden gebruiken als houvast bij hun verhoren op straat.

‘De bewoner heeft vannacht verklaard geen vijanden te hebben of ruzie met iemand. Maar de buurman naast hem verklaart dat hij veteraan is. Dat wordt bevestigd door de politie-eenheden die vannacht ter plaatse kwamen en in zijn woning diverse militaire dingen hebben gezien.’

‘Welke?’ vroeg de recherche chef.

‘In de registraties van de collega’s van vannacht hebben ze een omschrijving van de woning gemaakt, en daarbij waren er foto’s van de muur gevallen door de explosie, van soldaten in militaire dienst. Zo’n groepsfoto. En ze hebben een militaire jas en baret aan de muur gezien.’

‘Ook andere dingen? Zoals een mes of militaire voorwerpen? Die zijn er meestal ook,’ vroeg de chef.

‘Wapens die onklaar zijn gemaakt of delen van munitie bedoel je?’

‘Ja.’

‘Nee, die hebben de collega’s niet gezien. Alleen foto’s van soldaten bij elkaar en die jas en baret.’

De chef wreef in zijn gezicht en masseerde zijn ogen. Hij dacht diep na. Het hoefde niets te betekenen, maar soms waren dingen toch een aanwijzing.

‘Laat de koppels die de straat op gaan en nieuwe verklaringen opnemen toch even doorvragen over dat veteranenverleden van de bewoner, en dat geldt ook voor het koppel dat straks de aangifte opneemt. Het hoeft niets te zijn, maar ik wil uitgesloten hebben dat de man als veteraan nog iets doet met explosieven.’

‘Je bedoelt dat hij nog hobby-militair is.’

‘Ja.’